

СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

**матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

**Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти
Український державний університет ім. Михайла Драгоманова
Київський університет ім. Б. Грінченка**

**СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

**SOCIAL-EDUCATIONAL DOMINANTS OF SPECIALIST'S PROFESSIONAL
PREPARATION OF SOCIAL SPHERE AND INCLUSIVE EDUCATION**

**Збірник матеріалів
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

22-23 жовтня 2025 року

**м. Запоріжжя
2025**

**УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3
С 69**

*Рекомендовано ухвалою вченої ради
Факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 3 від 29.10.2025 р.)*

Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції : збірник наукових праць ; укладачі Петровська К. В., Попова А. С. 2025. 358 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти», які виявляють та обґрунтовують тенденції підвищення ефективності підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти. Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукачів, викладачів, здобувачів.

The collection consists of materials of Ukrainian scientific-practical Internet-conference «Social-educational dominants of specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education» which defining and explaining trends of increasing of effective specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education. The materials of the collection will be useful for researchers, scientists, graduate students, prospectors, lecturers, students.

Автори несуть персональну відповідальність за достовірність наданих матеріалів та правильність цитування.

**УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3
С 69**

Кафедра соціальної роботи
та інклюзивної освіти,
ФДССО, БДПУ, 2025

ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Ірина Андрощук, Валентина Ковальчук. Особливості сформованості лексико-граматичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з ООП	10
Дар'я Баранівська, Ірина Малишевська. Дослідження рівня готовності педагогічних працівників до психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями мовлення в умовах інклюзивного освітнього середовища	12
Юлія Бовсуновська, Олександр Борейко. Специфіка розвитку мовлення учнів початкової школи з особливими освітніми потребами	14
Оксана Власова, Ірина Кучерак. Арттерапія в інклюзивному освітньому середовищі закладу освіти	17
Тетяна Вознюк, Валентина Ковальчук. Створення інклюзивного освітнього середовища: виклики та перспективи	20
Олена Волочаєва, Ганна Лопатіна. Підтримка здобувачів освіти з розладом дефіциту уваги та гіперактивності у закладі загальної середньої освіти	24
Наталія Голембовська, Олена Мірошніченко. Використання пісочної терапії для корекції мовленнєвих порушень у молодших школярів	27
Ігор Григор'єв, Вікторія Григор'єва. Особливості навчання аудіюванню дітей із порушеннями слуху	29
Анастасія Єськова, Юлія Семеняко. Використання фуд-арт дизайну як засобу розвитку дітей старшого дошкільного віку в інклюзивній групі	32
Олександра Загребельна, Олена Микитчук, Людмила Котлова. Взаємодія логопеда та вихователя у подоланні лексичних труднощів у дітей із загальним недорозвиненням мовлення	35
Тетяна Загорудько, Людмила Котлова. Експериментальна робота з удосконалення соціально-педагогічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з ПМР	39
Ірина Зайцева, Ганна Лопатіна. Проектування та оснащення логопедичних кабінетів у закладах освіти	43
Дарія Заяц, Ганна Супрун. Особливості формування слухового гнозису у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами під час інтегрованих логопедичних занять	45
Олена Іщенко, Людмила Котлова. Сучасні технології та методики, що застосовуються в логопедичній практиці	49
Вадим Кобильченко, Ірина Омельченко. Формування життєстійкості у молодших школярів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії	53
Марія Койда, Людмила Котлова. Використання дидактичних ігор для розвитку мовлення учнів з ООП	56
Людмила Колодюк, Ірина Малишевська. Рівні права на навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах загальноосвітніх шкіл	58
Людмила Комарніцька. Психологічна підтримка як ключовий фактор інклюзивної освіти у закладах вищої освіти	60
Альона Король. Логопедичний супровід у формуванні безбар'єрного комунікативного середовища закладу дошкільної освіти	62

Тетяна Котелевська, Ганна Лопатіна. Соціально-освітній потенціал ігрової діяльності в логопедичній практиці з дітьми дошкільного віку	65
Наталя Малярчук. Створення інклюзивного освітнього середовища для учнів з досвідом міграції у школах Польщі	67
Руслан Новгородський. Вплив соціального середовища на розвиток комунікативних намірів у дітей із РАС	70
Тетяна Онопрієнко, Наталія Лопатинська. Стратегія подолання порушень читання у дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами	73
Надія Охремчук, Людмила Котлова. Діагностика розвитку мовлення дошкільнят за допомогою методики "Словникова мобільність"	77
Валентина Перегудова. Безбар'єрний освітній простір в закладах позашкільної освіти	83
Ольга Поліщук, Людмила Котлова. Логопедична робота з розвитку лексико-граматичної сторони мовлення у молодших школярів	85
Юлія Пришляк, Галина Груць Сучасні підходи до створення освітньо-розвивального середовища	89
Світлана Рева. Інклюзія в освітньому середовищі у закладі фахової підготовки	92
Валентина Старополь, Олександр Борейко. Інклюзивне освітнє середовище закладу освіти	95
Оксана Шав'як, Ганна Лопатіна. Сенсорні ігри як засіб стимуляції зв'язного мовлення у дітей раннього віку	97

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Марія Гаврилюк, Оксана Федоренко. Особливості формування мовної компетентності на уроках англійської мови в учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами	100
Юлія Журавко, Ганна Лопатіна. Забезпечення психоемоційного добробуту батьків дітей з особливими освітніми потребами через організоване дозвілля	103
Тетяна Звіряк, Людмила Котлова. Теоретико-практичні засади впровадження інклюзивної освіти	105
Олександр Колишкін. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної освіти	107
Олена Мартинчук. Співвідношення інклюзивної та спеціальної педагогіки у сучасному науковому дискурсі	110
Катерина Мельник, Світлана Яценко. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушенням мовлення в практиці діяльності асистента вчителя	113
Людмила Омельченко. Впровадження теорії множинного інтелекту в практику інклюзивної освіти	117
Олена Стрибак, Оксана Федоренко. Анімалотерапія як інноваційна технологія в логопедичній практиці: міжнародний та український досвід	120
Ірина Тямолова, Яценко Світлана. Методологічний інструментарій вивчення адаптивних здібностей молодших школярів з мовленнєвими порушеннями	123

Тетяна Онопрієнко,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта,
Київський столичний університет ім. Бориса Грінченка

Наталія Лопатинська,

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Київський столичний університет ім. Бориса Грінченка

СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ ПОРУШЕНЬ ЧИТАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Читання має ключове значення для когнітивного й особистісного становлення людини, особливо в освітньому процесі. За О. Вашуленко, воно є основним засобом оволодіння знаннями, розвитку критичного мислення, розширення світогляду та духовного зростання особистості [1]. У сучасному соціокультурному просторі читання розглядають як фундаментальний інструмент комунікації та культурної інтеграції. Оволодіння навичками читання забезпечує молодшим школярам здатність повноцінно сприймати, осмислювати й обробляти інформацію. У цей віковий період читання сприяє активному розвитку пізнавальних процесів, формуванню морально-етичних орієнтирів і світоглядних позицій. Окрім пізнавальної функції, воно виконує також естетичну та емоційно-ціннісну, стимулюючи розвиток почуттів і творчої уяви дитини.

Порушення читання – одна з самих поширених проблем сучасної освіти. Зокрема, це порушення найпоширеніше у дітей молодших шкільного віку, оскільки з приходом до школи і новоутворенням навчальної діяльності як ведучої, читання стає найважливішою навичкою, що забезпечує високу успішність молодшого школяра, входження в колектив, мотивації до навчання тощо [4]. Ця проблема має великі рамки розвитку, оскільки: збільшується кількість дітей із коморбідними порушеннями, наявний дефіцит кадрового потенціалу в закладах освіти та вимушене тривале дистанційне навчання молодших школярів. Діти старшого дошкільного віку не опановують передумовами для формування читання і письма, тому й механізми читання й письма формуються з труднощами. Наслідком є виникнення дислексії і дисграфії.

З огляду на значущість формування навички читання в загальному когнітивному та особистісному розвитку дітей молодшого шкільного віку, питання її ефективного оволодіння стало предметом наукових пошуків як вітчизняних (Л. Байдюк, М. Вашуленко, О. Вашуленко, Л. Іванова, Г. Коваль, Я. Кодлюк, Н. Максимчук, В. Мартиненко, Г. Одинцова, О. Савченко, Т. Суржук, Н. Чепелева та ін.), так і зарубіжних дослідників (R. Allington, P. Gough, W. Hoover, A. McGill-Franzen та ін.).

За В. Ільяною, дислексія у школярів може бути результатом порушення будь-якого з компонентів, функціональної системи читання та письма: операцій з переробки слухової, кінестетичної, зорової та зорово-просторової інформації; серійної організації рухів, програмування та контролю діяльності; виборчої активації [5]. Однак первинне порушення будь-якого з цих компонентів закономірно позначається на ряді інших функцій, до складу яких цей компонент входить. Отже, дислексія не є ізольованим порушенням, а поєднується з дисграфією, розладами усного мовлення та інших вербальних та невербальних

психічних функцій. Причому ці розлади мають своєрідний характер залежно від того, який саме структурний компонент недостатньо сформований (І. Бугайова, О. Гріненко, Н. Голуб, Е. Данілавічюте, В. Ільяна, З. Мартинюк, І. Марченко, І. Олійник, О. Олефір, К. Пержановська, Ю. Рібцун, В. Тарасун, К. Тихонова, Л. Тищенко, Н. Чередніченко, А. Фамула-Юрчак, К. Kriegstein, L. Miles, C. Potter, G. Reid, Ch. Stanway, J. Ziegler, M. Wolf та ін.).

В рамках нашого дослідження для подолання порушень читання дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами в умовах інклюзивного навчання було розроблено стратегію.

Метою першого етапу запропонованої стратегії подолання порушень читання дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами в умовах інклюзивного навчання було формування читацьких умінь відповідно до визначених критеріїв: розуміння змісту прочитаного, уміння знаходити необхідну інформацію, робити прямі висновки, інтерпретувати текстову інформацію, творчо розв'язувати читацькі завдання, а також аналізувати й оцінювати зміст і форму тексту.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі завдання:

1. Навчання учнів основним стратегіям читання (передбачення, переказ, постановка запитань) шляхом розробки чек-листів.

На цьому етапі діяльність була спрямована не лише на формування в учнів базових читацьких умінь, а й на методичну підтримку вчителів початкової школи.

На першому – навчальному етапі реалізації стратегії подолання порушень читання застосовувався комплекс методів, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток осмисленого читання та формування критичного мислення.

1. Методи активного читання. До цієї групи належали такі прийоми, як читання з передбаченням, метод SQ3R, «Впиймай головну думку». Застосування цих методів сприяло глибшому розумінню змісту прочитаного й формувало в учнів навичку діалогу з текстом [1; 3; 5].

2. Методи розвитку критичного мислення: «кубування», «ромашка Блума», дискусійне читання, метод «Шість капелюхів мислення» Е. де Боно. Ці методи забезпечували глибоке осмислення, аналіз і рефлексію прочитаного матеріалу [1; 3; 5].

3. Візуалізаційні методи. До них належали складання ментальних карт і граф-схем подій, заповнення таблиць типу «Хто? Що? Де? Коли? Чому?», а також створення карток персонажів (характеристика героя: риси, вчинки, мотиви поведінки) [1; 3; 5]. Використання таких прийомів допомагало дітям молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами структурувати інформацію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та краще усвідомлювати зміст і композицію тексту.

У сукупності зазначені методи сприяли розвитку активного, осмисленого та критичного читання, формуючи у дітей цілісне уявлення про текст і власне ставлення до його змісту.

Метою другого – практичного етапу реалізації стратегії було вдосконалення читацьких умінь і навичок відповідно до визначених критеріїв: розуміння змісту прочитаного, уміння знаходити релевантну інформацію, формулювати прямі висновки, інтерпретувати зміст, творчо розв'язувати читацькі завдання, а також здійснювати аналіз і оцінку змісту та форми тексту. Для досягнення мети цього етапу було поставлено та реалізовано такі завдання:

1. Упровадження системи вправ, текстів і завдань, спрямованих на формування вмінь розуміння, аналізу та інтерпретації змісту прочитаного [3].

2. Застосування диференційованого та індивідуального підходів у процесі подолання порушень читання, що є важливим чинником забезпечення ефективності навчання в умовах інклюзивного навчання.

3. Інтеграція методик підтримки у процес формування навички читання [2; 3]. Під методиками підтримки у навчанні читання розуміємо сукупність педагогічних і корекційно-розвивальних засобів, спрямованих на допомогу дітям, зокрема тим, які мають особливі освітні потреби, у подоланні порушень читання. В умовах інклюзивного освітнього середовища такі методики враховують індивідуальний темп і характер труднощів кожного учня, забезпечуючи адресну підтримку в процесі опанування навички читання. На II етапі реалізації стратегії ми використовували такі методики: логопедичні методики підтримки, методики формування розуміння змісту тексту, методики адаптації навчальних текстів, інтерактивні та мультимедійні методики, методики розвитку інтересу до читання. На цьому етапі активно застосовувалися інтерактивні (читання в парах, драматизація), ігрові (читання-естафета, читання з сюрпризом) та візуалізаційні (ментальні карти) методи навчання, спрямовані на підвищення залученості здобувачів освіти до процесу читання та осмислення тексту.

Третій етап стратегії мав на меті перевести сформовані читацькі вміння й навички у площину практичного використання – під час роботи з різними видами текстів: інформаційними, художніми, інструктивними тощо [1; 3]. Реалізація третього етапу стратегії супроводжувалася активним упровадженням творчих методів роботи з текстом, зокрема складанням продовження сюжету, написанням листів героям, варіюванням початку або кінцівки оповіді, заміною дійових осіб чи пори року, а також створенням ілюстрацій до прочитаного.

Отже, реалізація стратегії подолання порушень читання у дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами, зокрема в умовах інклюзивного навчання, потребувала системного, поетапного й цілеспрямованого підходу. Ефективність упровадження стратегії забезпечувалася завдяки поєднанню навчання базовим стратегіям читання з диференціацією та індивідуалізацією освітнього процесу, використанню різних типів текстів і форм діяльності, а також інтеграції читацьких завдань із іншими компонентами навчання. Визначальною умовою успішної реалізації стратегії стало створення сприятливого освітнього середовища, у якому враховувалися пізнавальні можливості, темп розвитку й особливі освітні потреби кожного учня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вашуленко О. Вивчення стану сформованості технічної сторони навички читання молодших школярів в умовах воєнного стану. *Інновації в початковій освіті : проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення* : матеріал. VI Міжнар. наук.-практ. конф. 15-16 червня 2023 р. Полтава : ПНПУ імені В. Короленка, 2023. С. 65–68.

2. Головченко Н. Формування інклюзивної компетенції учня-читача на уроках літератури. *Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві* : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 12 вер. 2019 р.). УОВЦ «Оріон», м. Київ, 2019. С. 74–79.

3. Голуб Н. Пізнавальні завдання як засіб формування читацького інтересу в молодших школярів із ЗПР та дислексію. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна*

педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 16. С. 22–24.

4. Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України : метод. рекомендації / кол. автор. ; за заг. ред. О. М. Топузова. укл. М. В. Головка. [Електронне видання]. Київ : Педагогічна думка, 2023. 187 с.

5. Ільяна В. Дислексія: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі : навч.-метод. посіб. Київ, 2023. 158 с.